

Cum am devenit academician

Nu sunt membru al Marii Academii, dar sunt din 1993 membru emerit al Academiei de Științe Medicale, instituție ce s-a înființat în România prin anii 30 ai secolului trecut. După ce am primit diploma de la Acad. Prof. Ștefan Milcu, mă sună din București Victor Săhleanu – care după ce a fost vreo doi ani profesor la Cluj îi plăcea să i se spună „Domnule Profesor” – și-mi zice: „Cum de te-au făcut membru emerit, eu sunt mai învârstă și am scris mai multe cărți. Poate te-au confundat.” Poate m-au confundat, m-am gândit eu. Oricum, evenimentul se petrecea după revoluția noastră din 1989. Toate lucrurile au un temei, zicea Leibnitz. Eu voi aborda acest temei printr-o poveste sau o scenetă în două acte.

Primul act se petrece la începuturile anilor 80. Un paranoiac de care mă ocupam – sunt medic psihiatru – făcuse mai multe invenții pentru care și-a acordat 13 Premii Nobel. Deoarece mă aprecia foarte mult mi-a acordat și mie vreo trei, începând să-mi scrie de sărbătorile de iarnă felicitări pline de optimism în care-și exprima încrederea în viitor. Deoarece avea – susținea el – darul clarviziunii, a început prin a mă declara cel mai mare psihiatru din România. În anul următor mi-a scris mai mult, începând cu titulatura: „Domnule Profesor”, ceea ce eu pe atunci nu eram. În anii următori am devenit Profesor Emerit, iar apoi în ultima scrisoare ce mi-a trimis-o a formulat: „Stimate Domnule Academician ...”. Și așa, m-am gândit eu în 1993, există pe lume și oameni cu darul clarviziunii.

*

* *

Al doilea act se desfășoară tot înainte de 1989 și are trei părți.

Prima parte se petrece prin 1977 la Sibiu când un coleg m-a dus la un prieten de-al său – acesta era Relu Cioran – unde din întunecatul fund al camerei ieși la iveală un om luminos și amabil zicând „Eu mă numesc Constantin Noica” ... Bine ... „Va să zică ești psihiatru în Timișoara și lucrezi

cu Edy Pamfil ... Edy îmi aduce aminte de o inscripție de la Delfi, care e doar atât: „Esti”...”, și scrie acest joc de cuvinte pe o carte, Eminescu omul deplin al culturii românești, să i-o dau lui Edy Pamfil. „... Deci, te ocupi cu bolile sufletului ..., pe mine mă interesează bolile cele mai înalte, cele ale spiritului. Dacă mă așez pe aici vino să povestim.”

*

* *

(Partea a doua). Zis și făcut. Chemându-mă ,trec prin Păltiniș, iarna. Zăpadă. Pustiu. Plimbări. Discuții despre hermeneutică și vidul de filosofare necesar din când în când în istorie. Proiectul cu școala, maladiile spiritului în status nascendi. Primăvara, vara, toamna, iarna. Școala se încheagă și merge. Bârfe. Se căsătorește Relu. Apoi se îmbolnăvește. Corespondență cu Emil Cioran și Eliade, care mereu trimite cărți. Timp liniștit petrecut cu meteorologul Nicolae. Turul Păltinișului dar și plimbări pe drumuri mai lăturalnice, pe sub teleferic, unde curg discuții despre intelectualii romani de clasă din toată lumea, notați într-un carnetel cu adresele lor. Proiecte pentru o școală de vară la Sibiu în care să-i implice. Idei năstrușnice spuse cu umor: „Am soluție pentru pacea mondială: toți miniștrii de externe să fie evrei”. Împreună cu Sucubus, iarna, ritualul focului. Seara, mâncăruri primite, slănină, brânză, țuică, vin, acolo sus în cămăruță. Rari vizitatori. Cineva pictează pe plafonul scării bizoni. Profesorul Filipciuc din Câmpulung Moldovenesc dezvoltă o teorie despre miorița și aștrii, fotografiind și filmând. Pace și liniște. Școala merge. Apare Jurnalul de la Păltiniș.

*

* *

Partea a treia e cea mai importantă în această povestire. Acum lumea dă năvală. Tinerii citeau Heidegger și descopereau Ființa, venind la Noica să le citească Ontologiile, solicitând recomandări și să le scrie prefețe. Adrian Păunescu și Iosif Constantin Drăgan își trimit emisarii. Trec pe la cabană grupuri de pionieri și persoane de toate profesiile (Desigur activitatea intelectuală continuă, se traduce Platon, contactul cu oamenii de cultură din țară și din străinătate se menține).La un moment dat vine Mircea Handoca și solicită documente, scrisori, manuscrise, ciorne. „Nu am ciorne, domnule” ripostează

Noica. Dar, la discuțiile de seară îl vedem – eu și Sucubus – pe Noica sculându-se și repezindu-se spre peretele cu lavaboarul unde era pus în priză un fel de reportofon: „Nu mă omori domnule”, exclamă Noica, „încă mai trăiesc”. Ca, întorcându-se din turul Păltinișului să-l găsească pe Mircea Handoca scotocind în lada de lângă sobă, după manuscrise mototolite. Dar totul se petrecea cu umor, ca între intelectuali. Începe apoi epopeea căutării tinerilor talentați sau geniali, prin cotloanele țării. M-a numit reprezentantul lui pentru selecția din Timișoara, care a fost deosebit de nostima. Pentru Universitatea de vară internațională ce o voia la Sibiu, Noica face memorii la Președinție și se duce în audiență la Academia Ștefan Gheorghiu (La un moment dat îmi spune în plimbările de pe sub teleferic: „Eu nu am să mai public în revistele de cultură nimic, avem un geniu ce se pricepe și la filozofie și ar putea deveni invidios”).

În această zarvă ce a continuat până în ultimul an - când vara, de ziua sa, a chemat acolo nenumărate persoane ce nu mai știau pe unde să doarmă –, obiceiul era ca cei ce veneau special să-l vadă să se reunească seara în cămăruța, mai rareori la restaurant, și să povestească. După cum se știe, pentru fiecare avea o întrebare aproape standard: „Dumneata care te ocupi de ...x... ai probabil vreo idee în profesie. Care e ideea dumatăle? Căci ajunge o idee pentru un om.” Aceste mici reuniuni ocazionau discuții, ce trebuiau într-un fel coordonate. Dar Noica obosise să mai patroneze atâtea povești .

Suntem acum într-o vară, după 1985. Către sfârșitul săptămânii sosiseră mai multe grupuri cu oameni de diverse specialități: în matematică, geologie, limba română, zootehnie, poezie, istorie, mecanică fină, etc. Domnul Noica mă invită ca de obicei și zice pe neașteptate, în prima seară: „Azi eu voi fi de față și voi interveni, dar discuția o va coordona tânărul meu prieten, un eminent specialist din Timișoara”. A doua seară alt grup. Noica începe: „În seara aceasta avem plăcerea să fie lângă noi și să conducă discuțiile domnul Profesor Lăzărescu din Timișoara”. (Bineînțeles ca nu eram profesor.) Iar a treia seară, formulează zâmbind amabil: „De față cu noi este un tânăr academician, care va participa și va coordona discuțiile”. Nimeni nu a zis nimic la o asemenea enormitate.

Și așa am ajuns academician în mai multe etape: bazându-mă pe clarviziune, pe umor și pe o decizie administrativă.

Dar, vorba lui Victor Săhleanu, poate m-au confundat.

*

* *

Am scris rândurile amintindu-mi de cele de mai sus în acest an aniversar al tulburatului Cioran, fratele lui Relu și prieten apropiat a lui Constantin Noica, cu amprentă asupra destinului acestuia, după corespondența ce a dus la „Scrisoare pentru un prieten de departe”. În prezent, noi românii ne referim ca la niște idoli la cei trei ce au reușit în cultură dincolo de graniță: Ionesco, Eliade, Cioran. Noica, ce se integrează firesc în acest grup, nu e invocat din mii de motive, unul fiind că nu s-a afirmat în străinătate. Cioran a fost nu doar cel mai apropiat de Noica ci și cel mai diferit temperamental, cu ale sale neliniști și patimi, cu lupta sa pe viață și pe moarte cu Dumnezeu. Pe când Noica, zâmbea liniștit și senin, om de un „optimism patologic”, cu o subtilă ironie. Dar, dincolo de clișeele ce apar în media și pentru adolescenți, dincolo de faptul că prin ei ne-am și reprezentat în plan internațional – ceea ce e discutabil, căci ponderea ce li se acordă acolo e inevitabil mică în raport cu complexitatea și vastitatea domeniilor -, cele patru figuri pot fi realmente repere pentru cultura română. Nu ca modele de urmat ci ca forme de abordare ale spiritualității; care, ciudat sau nu, sunt toate sensibil ancorate în transcendență. Cu Ionesco lucrurile par mai simple, absurdul din Caragiale și Urmuz fiindu-ne familiar. Dar el are și o vână metafizică, care îți dă amețeli. Eliade s-a ocupat sistematic de istoria multifacțată a epifaniilor sacrului, ceea ce a continuat până la un punct Culianu; și ar merita ca viziunea sa ecumenică în sensul cel mai larg să nu fie ignorată. Cât despre Cioran ..., ei Cioran e un caz special, pentru că în el pulsează o formidabilă vână poetică în tensionată sa confruntare cu Dumnezeu. Iar la poezie românii stau bine. Ba au și tradiție psalmistă, cel puțin prin Arghezi. În plus, nu s-ar putea spune că în prezent nu există poezie românească de cel mai înalt rang, marcată de tensiunea cu abisurile înalturilor, la Cluj, Timișoara sau aiurea.

În final, pentru a încheia povestea, dea domnul ca românii să redescopere periodic această stranie filozofie pe care a tentat-o Constantin Noica, făcând să se îngemăneze neoplatonismul lui Pseudo Dionisie Areopagitul cu devenirea și evoluționismul zilelor noastre.

Mircea Lăzărescu

